

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247197

การพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพให้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชน
และเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพ เทศบาลเมืองเมืองถนนพัฒนา
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ฉนิภาภัทร เดิศทรมาหุดี

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตุลาคม 2554

600955902

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

247197

การพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพให้สอดคล้องกับความคาดหวัง
ของชุมชน และเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพ เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ฉัตรภัทร เลิศพรมาตุลี

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ตุลาคม 2554

การพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพให้สอดคล้องกับความคาดหวัง
ของชุมชนและเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพ เทศบาลเมืองแกนพัฒนา
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ณิชาภัทร เกศพรมาตุลี

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

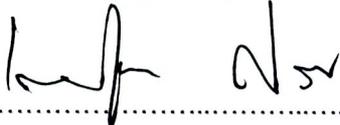
.....ประธานกรรมการ

อาจารย์สามารถ ศรีจันทน์

.....กรรมการ

รองศาสตราจารย์มนัส ยอดคำ

.....กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์มนัส ยอดคำ

19 ตุลาคม 2554

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์มนัส ยอดคำ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ซึ่งให้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และคอยกระตุ้น สนับสนุนส่งเสริมผู้วิจัยมาตลอด และตรวจสอบแก้ไขจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สามารถ ศรีจางงค์ และรองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ในกระบวนการส่งเสริมสุขภาพนำมาเป็นพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหารเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ที่กรุณาให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้าศึกษาในพื้นที่และให้คำแนะนำอย่างดี ตลอดจนเจ้าหน้าที่ศูนย์แพทย์ชุมชน ศูนย์สามวัย กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อสม.และชุมชนในเขตเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ คุณพ่อ พี่ชาย และพี่สาวทั้งหลายที่คอยให้กำลังใจ ให้ความห่วงใยด้วยความรักและความจริงใจมาโดยตลอด และขอขอบคุณเพื่อนสนิท และเพื่อน ๆ สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ รุ่นที่ 18 ที่ให้กำลังใจและความช่วยเหลือตลอดมา

คุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มอบให้เป็นเครื่องสักการะบูชาแก่บุพการี ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ฉันทภัทร เลิศพรมาตุลี

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพให้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชน และเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพ เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะเข่เตง จังหวัดเชียงใหม่
ผู้เขียน	นางสาวณิชาภัทร เลิศพรมาตุลี
ปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การส่งเสริมสุขภาพ)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์มนัส ยอดคำ

บทคัดย่อ

247197

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทของเครือข่ายสุขภาพในเขตเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา (2) ศึกษาบทบาทที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพ และบทบาทที่คาดหวังของเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพและชุมชน และ (3) ศึกษากระบวนการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพของเครือข่ายสุขภาพที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชน โดยใช้เทคนิควิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์และบริบทของชุมชน ที่เชื่อมโยงกับความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อบทบาทการส่งเสริมสุขภาพของเครือข่ายสุขภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ ตัวแทนของเครือข่ายสุขภาพ ได้แก่ ศูนย์แพทย์ชุมชน ศูนย์สามวัย กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ อสม. ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาบริบทของเครือข่ายสุขภาพ พบว่า บริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ที่ตั้งของเครือข่ายสุขภาพไม่ห่างไกลกันมาก ชุมชนมีความรักใคร่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันรวมทั้งเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพมีความกระตือรือร้นในการทำงาน รวมทั้งหลักการและแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลที่ถือเอาปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นหลักที่จะดำเนินการเพื่อแก้ไขและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและยั่งยืน

2. การศึกษาบทบาทที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพ เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันคือ การป้องกัน/ส่งเสริม การรักษา และการฟื้นฟู และพบประเด็นเกี่ยวกับการทับซ้อนกันของบทบาท การประสานงานกันระหว่างเครือข่าย และความ

ต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการทำงาน ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังพบว่า เจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพคาดหวังว่าตนเองจะมีบทบาทการส่งเสริม ป้องกันสุขภาพชุมชนก่อนที่จะเป็นโรค การให้บริการสุขภาพเชิงรุกอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และเป็นตัวกลางประสานระหว่างเครือข่ายสุขภาพ ส่วนของชุมชนนั้นคาดหวังให้เจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพมีบทบาทในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การส่งเสริมป้องกัน และฟื้นฟู การให้บริการสุขภาพเชิงรุก และให้เป็นบทบาทของเครือข่ายสุขภาพที่แท้จริง

3. การศึกษากระบวนการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพของเครือข่ายสุขภาพ มีวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพและบทบาทที่คาดหวังทั้งโดยเจ้าหน้าที่และชุมชน 2) การเรียนรู้ ระดมความคิด และถอดบทเรียน 3) การพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพให้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชน และ 4) การประเมินบทบาทการส่งเสริมสุขภาพ ขั้นตอนดังกล่าวก่อให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และการเรียนรู้ร่วมกันของเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพนำไปสู่แนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพ เริ่มจากการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของเครือข่ายสุขภาพ และการทำโครงการต่าง ๆ ที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพต่อไป

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาทำให้เจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพเกิดการรับรู้และเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่แนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมสุขภาพโดยเริ่มที่ตัวเจ้าหน้าที่เครือข่ายสุขภาพก่อน โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถ การแสดงความคิดเห็นในการทำงาน นอกจากนี้แล้วต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงาน แต่คงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ในการพัฒนางานด้านส่งเสริมสุขภาพที่ยั่งยืน

Thesis Title	Developing Health Promoting Roles to Fit the Expectations of the Community and Health Promotion Network Staffs, Mueang Kaen Phatthana Municipality, Mae Taeng District, Chiang Mai Province
Author	Miss. Nichapat Lerdpornmatulee
Degree	Master of Education (Health Promotion)
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Manus Yodcome

ABSTRACT

247197

This research was to study the context of the community and actual and expected roles of health promotion network staffs at Mueang Kaen Phatthana Municipality, Mae Taeng District and Chiang Mai Province and to study the method of developing their health promoting roles as expected by the community. This research employed the qualitative research methodology. Information was collected through participant and non-participant observations, and informal and in-depth interviews to gain understanding on the phenomena and context of the community relating to the expectations of the community on health promoting roles of the health network's staffs. The target group for the study was composed of the representatives of the health networks, namely, the community medical center, Samwai center, Division of Public Health and Environment, sub-district health promoting hospital, and public health volunteers. The findings are as follows:

1. Context of health promotion network staffs. The contexts that support health promotion role development are distance between each location, community associate, an attention of health promotion staff and development concept to response community expectation.

2. Most of the actual roles of the health promotion network the staffs were similar as they included prevention / promotion, treatment, and revival. Three points were found role overlapping, coordination among health networks, and the continuity and efficiency of the service performance. Regarding the expected roles of health promotion network staffs, the staffs and community expected the health promotion network staffs to have roles on promoting health

and preventing disease, providing services on proactive and continuous bases, and coordinating all the health concerned networks. The community expected the health network staffs to have roles on promotion/prevention and revival, proactive health service provision, and actualizing all these expected roles of the health networks.

3. The process of developing health promoting roles of health promotion network staffs consisted 4 steps: 1) Information collecting on actual and expected roles of the health promotion network staffs by the staffs and the community; 2) Learning, brainstorming, and lesson extracting; 3) Developing health promoting roles to fit the expectations of the community; and 4) Evaluating the health promoting roles. All these had generated mutual perception, understanding, and learning among the health network staffs and provided them with the guideline for health promoting role development. There were many standard operational procedures include in the guideline starting with the MOU among the networks and the development of the projects to verify the guideline for future use for health promoting role development.

Mutual learning and experience sharing so far had helped the health network staffs mutually perceive and learn leading them to find the guidelines for health promotion role development. The process started with the staffs through their acquiring knowledge and competency, exchange of opinions on the operation, as well as their self-adjustment to the work environment but still insisted on the ultimate goal of the sustainable health promotion.,

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
การพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพ	6
การส่งเสริมสุขภาพ	29
บทบาทของเจ้าหน้าที่สุขภาพ	34
บทบาทของประชาชน	34
เครือข่ายสุขภาพ	35
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการกระจายอำนาจทางสาธารณสุข	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
กรอบแนวคิดในการศึกษา	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	48
ศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
การเลือกพื้นที่การศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การตรวจสอบข้อมูล	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	53

ญ

สารบัญภาพ

ภาพ

1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

47